Stopcontact op Land

Verkenning (publiek-private) financieringsmogelijkheden

Finale versie | 20-03-2024

Invest-NL Business Development B.V.
Invest-NL Publiek Private Productstructurering B.V.

Disclaimer: Er kunnen geen rechten of aanspraken worden ontleend aan dit rapport van Invest-NL Business Development B.V.

Inhoudsopgave

#	Sectie	Slide #
1.	Introductie	4 – 7
2.	Analyse huidige business case	8 – 12
3.	Multi Criteria Analyse	13 – 20
4.	Financieringsopties	21 – 24
5.	Aanbeveling vervolg	24 – 25

Executive summary

Disclaimer: ***De huidige analyse is niet gebaseerd op een geverifieerde integrale business case, noch door een volledig programma van eisen vanuit RWS/IenW.*** *Dit leidt tot een onvolledige conclusie gebaseerd op meerdere aannames. Het is daarom van belang om een duidelijk vervolg te geven waarin de aannames worden getoetst en de business case en het programma van eisen in samenwerking met RWS en IenW verder worden uitgewerkt, ter onderbouwing van de voorlopige conclusies in dit document.*

SoL als katalysator voor versnelling Elektrisch laden
We zien de SoL, indien laadprojecties, toekomstige beschikbaarheid capaciteit en tijdslijnen van RNBs geverifieerd worden, als een belangrijke versneller van snelladen in Nederland en zijn daarmee positief over het verkennen van deze oplossing.

3 deelvragen: 1) Wat zijn belangrijke (financiële) afwegingen bij het besluiten welke business case het beste uitvoerbaar is?; 2) Welke afwegingen zijn bepalend voor de financieringsmogelijkheden gegeven de verschillende hoofdbenaderingen van SoL en; 3) Welke financieringsvormen (inzet van publiek en/of privaat geld) zijn een mogelijke route?

Voor de bepaling van de meest interessante SoL zijn de volgende criteria geïdentificeerd;

1. Kapitaalkrachtig; 2. Bereid ontwikkelrisico te nemen; 3. Heeft relatief lage en risico-gecorrigeerde rendementseis; 4. In staat lange looptijd van (externe) financiering op te halen; 5. Geeft mogelijkheid tot een portefeuillebenadering en standaardisering; 6. Heeft een commerciële incentive voor een optimale business case; 7. Heeft een simpele besluitvormingsstructuur; 8. Is een relatief onafhankelijke partij voor de uitvoering van de SoL.

De bepalende factoren voor een keuze tussen de hoofdbenaderingen zijn o.a. 'onafhankelijkheid', 'bereidheid voor ontwikkelrisico'

- CPOSoL valt af omdat de CPO niet als onafhankelijke partij kan fungeren
- MarktSoL valt af doordat marktpartijen niet worden ingeschat bereid te zijn ontwikkelrisico te nemen op dergelijke projecten

Verschillende producten mogelijk om risico's te mitigeren

- Er worden 8 financiële instrumenten toegelicht die aansluiten op de Rijks- en Hybride SoL.
- Voornamelijk prijs/volume risico en algeheel marktrisico vragen mogelijk voor inzet van een financieel product (door Overheid) voor hybride variant
- Voor RijksSoL een tweetal producten interessant om te verkennen

3 conclusies:

1. Uit de multicriteria analyse komt de **RijksSoL als meest voor de hand liggend** naar voren wanneer vergeleken met de CPOSoL en MarktSoL op basis van (financiele) afwegingen.
2. Daarnaast lijkt het **opportuun om de mogelijkheid van een 'Hybride SoL' te verkennen** om de voordelen van een MarkSoL mogelijk te ontsluiten.
3. Zowel bij de keuze voor **een RijksSoL als Hybride SoL kunnen financiële instrumenten kunnen worden ingezet** ter bevordering van de business case, die risico's mitigeren en de financiering mogelijk maken. Het **vormgeven van een financieringsvariant is nog niet mogelijk**, en kan alleen nadat een analyse van de integrale businesscase heeft plaatsgevonden en gesprekken met potentiële stakeholders hebben plaatsgevonden

Disclaimer: Er kunnen geen rechten of aanspraken worden ontleend aan dit rapport van Invest-NL Business Development B.V.

1. Introductie

Specificatie aanleiding, te beantwoorden deelvragen en opzet van analyse

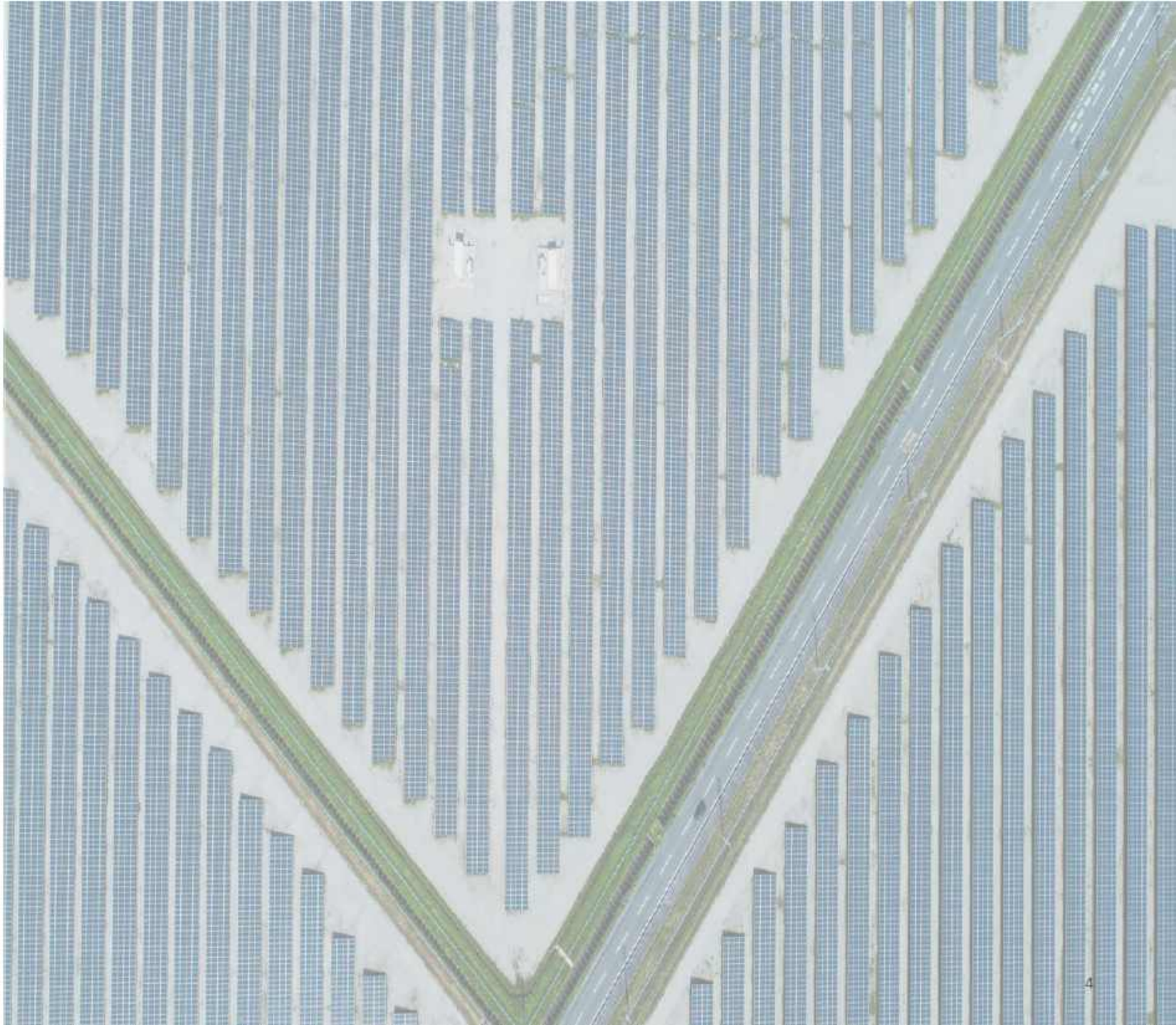

Aanleiding en omschrijving opdracht

SoL zorgt potentieel voor vermindering van maatschappelijke kosten door het aanleggen van toekomst-bestendige aansluitingen op het net bij verzorgingsplaatsen – welke financiële afwegingen zijn bepalend?

Aanleiding

Door de transitie van tanken naar laden komen er nieuwe vraagstukken op ons af. De toename van elektrisch rijden vraagt om meer laadinfrastructuur en een grotere netaansluiting. Laadlocaties zijn onder andere de 288 verzorgingsplaatsen langs de snelweg. Op dit moment kun je op veel verzorgingsplaatsen al enkele snelladers vinden. Echter, met de verwachte groei aan elektrische voertuigen (personenvervoer en vrachtvervoer) zal op verzorgingsplaatsen de laadvraag het aanbod ver overstijgen.

Voor iedere exploitant van laadpalen wordt op dit moment door de netbeheerder een aparte netaansluiting aangelegd. Dat leidt tot meerkosten en een onnodig groot beslag op de beperkte capaciteit van netwerkbedrijven. Vanwege de overbelasting van netwerkbedrijven is de aansluitsnelheid op het net traag waardoor exploitanten te maken hebben met lange wachttijden. Daarom is het opportuun om in één keer een aansluiting (een stopcontact) aan te leggen die toekomstbestendig is, om zodoende hoge maatschappelijke kosten van telkens opnieuw, en individueel per VZP de netaansluiting te vergroten.

Op dit moment loopt er een traject in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en RWS uitgevoerd door Decisio om te bekijken wat voor businessmodellen passen bij een stopcontact op land, om zodoende in een keer een toekomstbestendige netaansluiting te realiseren. Dit zal half november uitmondden in een aantal opties. De resterende vraag is hoe de stopcontacten te financieren zijn.

Opdracht

1. Wat zijn belangrijke (financiële) afwegingen bij het besluiten welke business case het beste uitvoerbaar is?
2. Welke afwegingen zijn bepalend voor de financieringsmogelijkheden gegeven de verschillende hoofdbenaderingen van SoL en;
3. Welke financieringsvormen (inzet van publiek en/of privaat geld) zijn een mogelijke route?

Inleiding en onderzoeksopzet

Toelichting van de gezette stappen

Plan van aanpak

Om te komen tot een voorlopige conclusie over de meest gangbare SoL benadering vanuit financieringsperspectief zijn de volgende stappen gezet:

1. Analyse business case op basis van de huidige informatie
2. Voor- en nadelen van elke hoofdbenadering
3. Multicriteria-analyse keuze SoL financier
4. Voorlopige conclusies
5. Aan te raden vervolgstappen

Veelgebruikte afkortingen

Afkorting	Uitleg
SoL	Stopcontact op Land
RWS	Rijkswaterstaat
VZP / VZPT	Verzorgingsplaats / Verzorgingsplaats van de Toekomst
CPO	Charge-Point Operator
RNB	Regionale Netbeheerder
RVB	Rijksvastgoedbedrijf
FID	Financial Investment Decision

Toelichting opzet van dit onderzoek en onze analyse

Om te komen tot een voorlopige conclusie over de meest gangbare SoL benadering vanuit financieringsperspectief zijn de volgende stappen gezet

Achtergrond	Deelvraag 1 & 2	Deelvraag 3	Toekomstige vragen
Business case	**Multicriteria-analyse**	**Financieringsopties**	**Aanbevelingen**
Analyse business case op basis van de huidige informatie en bepaling ontbrekende informatie	Multicriteria-analyse keuze SoL financier (financiële en operationele overwegingen)	Analyse van de verschillende financieringsinstrumenten en toepasbaarheid op verschillende SoL benaderingen	Aan te raden vervolgstappen zoals verder begrip business case, verificatie en verdere uitwerking
Hoofdstuk 2: **Analyse huidige business case**	**Hoofdstuk 3:** **Multi-criteria analyse**	**Hoofdstuk 4:** **Financieringsopties**	**Hoofdstuk 5:** **Aanbeveling vervolg**

2. Analyse huidige Business Case

Achtergrond informatie ter begrip van de casus, nodig voor de beantwoording van de 3 deelvragen

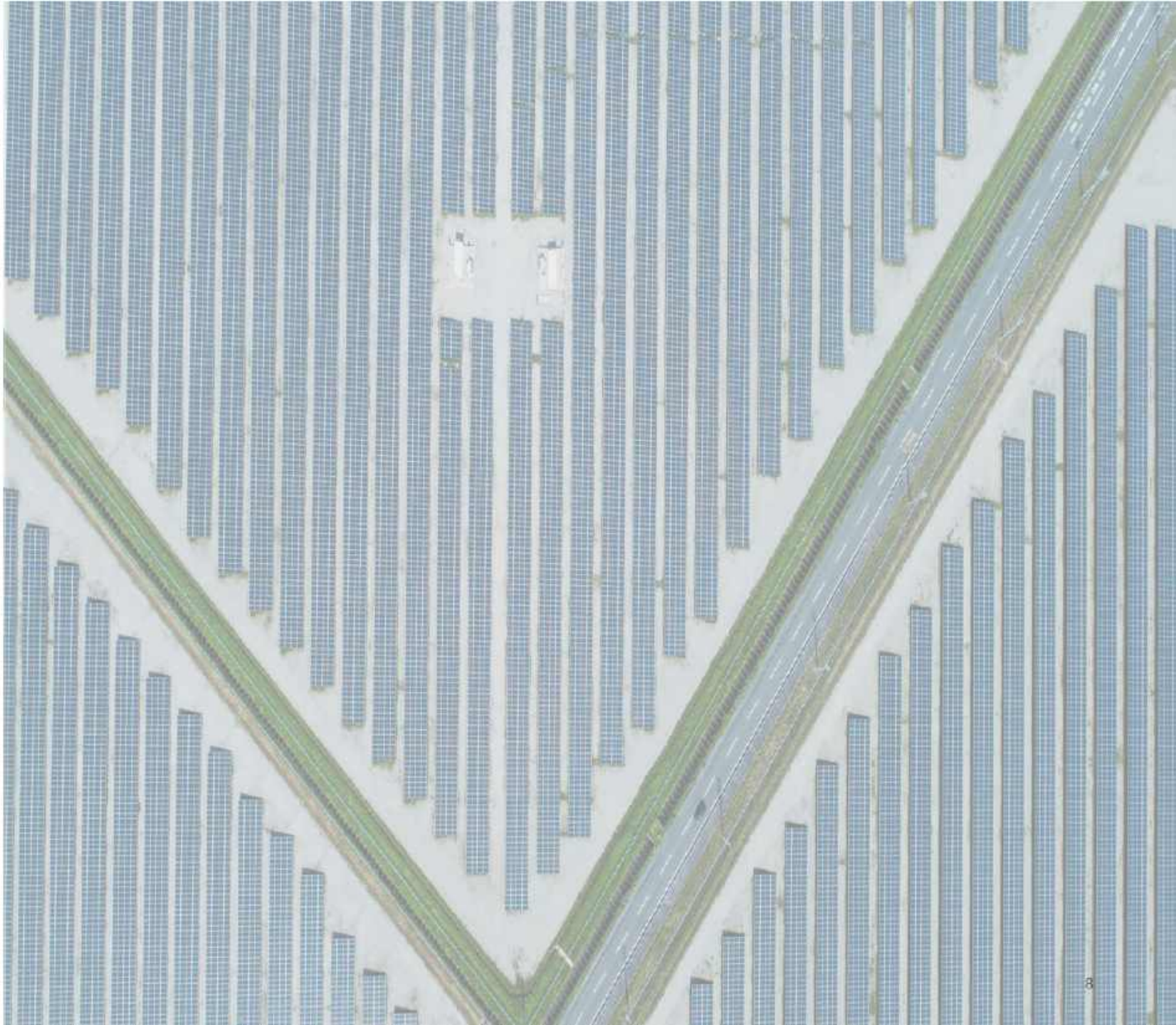

Decisio heeft 4 hoofdbenaderingen voor de business case van SoL ontworpen

Hierin wordt de huidige situatie van VZP's beschreven, en 3 business cases voor alternatieve aansluitingen

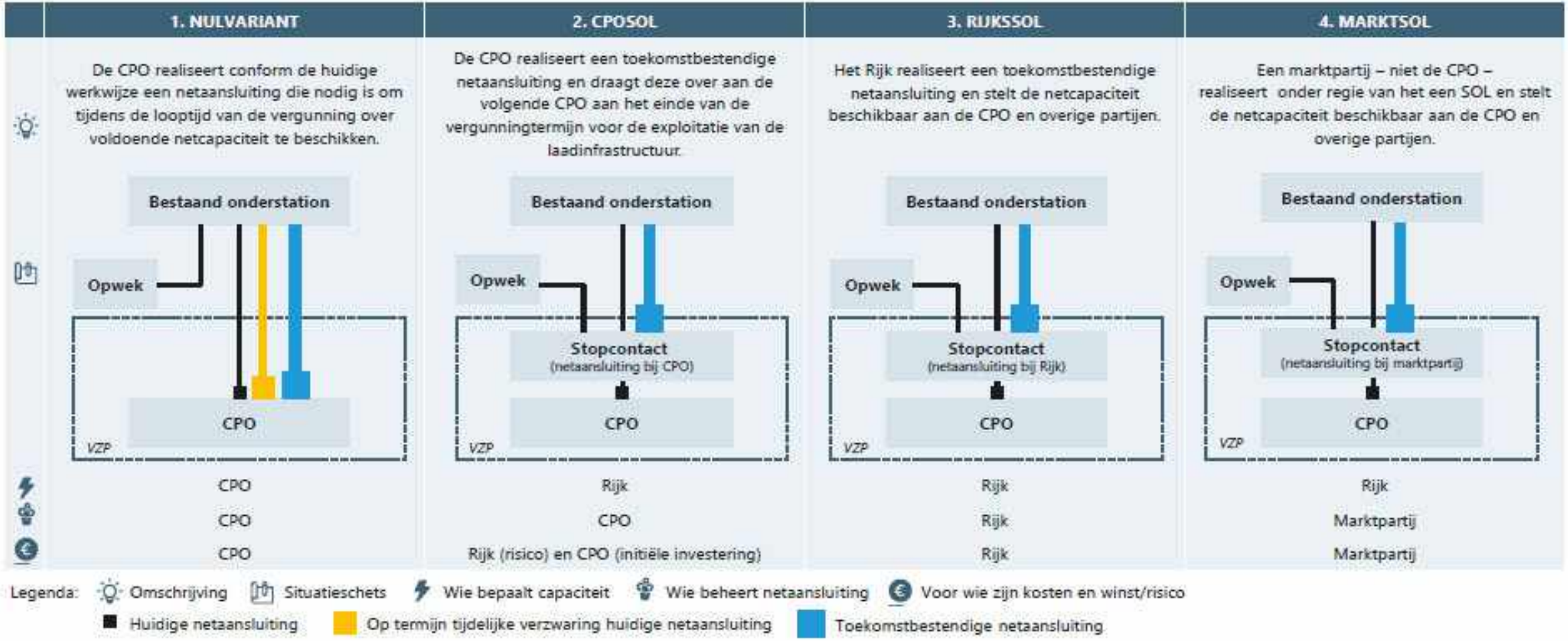

Bron: Decisio's uitwerking business cases in 'Definitiedocument'

Integrale benadering is nodig voor analyse SoL op het gebied van kosten, inkomsten en relaties tussen stakeholders

Omschrijving figuur:

Het diagram hieronder geeft een algemeen beeld van de relaties waar de SoL mee te maken heeft. De toegevoegde waarde van een SoL zal in perspectief moeten worden gezet van het tarief wat vervolgens zal gelden voor de EV gebruiker, de kosten (inzichtelijk gemaakt door Decisio) en de mogelijkheid voor financiering. Financiers baseren hun analyse op de integrale business case en hun onderlinge afhankelijkheden die de verschillende risico's, kosten en inkomsten in kaart brengen.

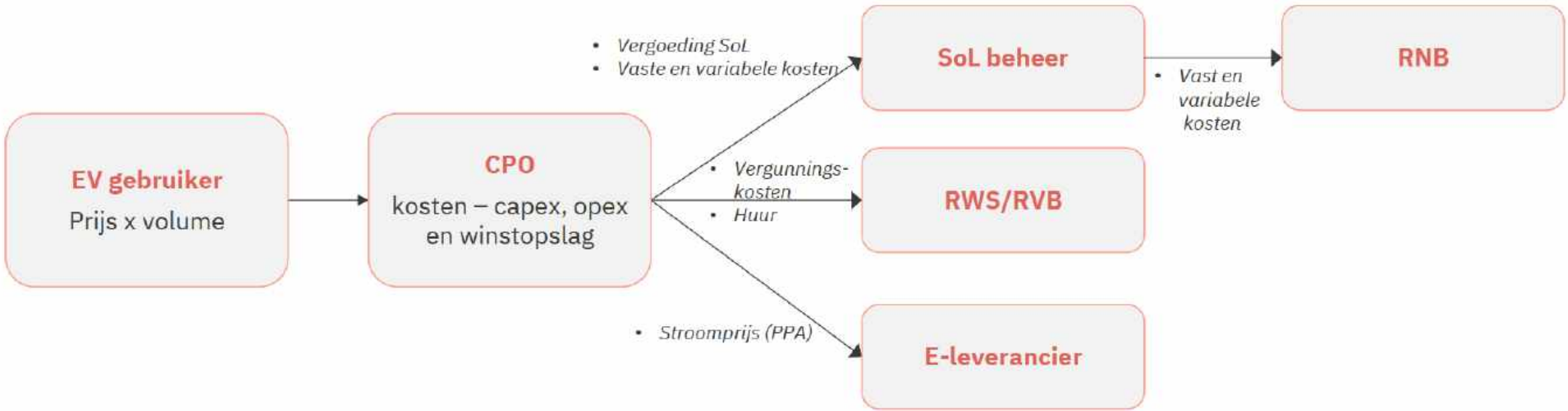

Logica SoL afhankelijk van volgende factoren

1. Schatting capaciteitsbehoefte

- Bij bepaald verwachtte capaciteitsbehoefte (vraag naar laden langs de snelweg) is SoL van grote waarde
- Behoefte van SoL dus zwaar onderhevig aan projecties benodigde laadcapaciteit (van E-laad). Hierbij geeft een deel van de markt aan dat deze te optimistisch (te hoge prognose) te zijn

2. Uitvoerbaarheid

- SoL is afhankelijk van de RNB voor uitvoerbaarheid. Hier zien we een risico gezien de lange wachttijden voor netverzwaring. Als dat niet opgelost is, dan is het ook niet mogelijk om een SoL aan te leggen.

3. Verificatie en optimalisatie business case

- Duidelijk overzicht inkomsten en kosten
- Analyse SoL perspectief van CPO en RWS.
- Verkenning optimalisatie mogelijkheden (e.g. lokale wind/zon/batterij)
- Verkenning financierbaarheid
- Sensitiviteitsanalyse

4. Rendementseis

- Er worden aannames gemaakt over de rendementseis van de marktpartij, CPO en RWS. Deze zijn relatief simplistisch. In realiteit zijn deze o.a. afhankelijk van rentestanden, risico percepties, looptijden, mogelijke (garantie) structuren.

Er is meer informatie vereist voor vaststellen optimale financiering van SoL

Vereisten

Benodigde informatie voor duidende conclusie (zie slide 11 voor uitleg)

- Schatting capaciteits-behoefte
- Uitvoerbaarheid
- Optimalisering business case
- Rendementseis

Huidige informatie

Vaststellen optimale financiering niet mogelijk door:

- De informatie levert geen (integrale) business case benadering voor de SoL, CPO (en daarmee kosten EV-rijder) en RWS
  - Er zijn geen inkomsten meegenomen
  - Nog geen opbouw kWh prijs CPO
  - Geen onderbouwde rendementseis voor CPO, RWS en Marktpartij
  - Risico's zijn daardoor niet in kaart gebracht en niet gealloceerd naar de verantwoordelijke partijen. Adequate risico allocatie kan leiden tot lagere (financiering) kosten.
- Nog geen concurrentie analyse in de nabije omgeving VZPT (AH, winkelboulevard, wegrestaurant etc.)

Conclusie

Dit resulteert in een voorlopig advies, dat verder getoetst dient te worden

- We scoren elke hoofdbenadering op alle criteria om een beter begrip te krijgen van de afwegingen t.a.v. financierbaarheid per benadering.
- Er is meer informatie en analyse nodig voor het ontwikkelen van concrete financieringsopties

3. Multi Criteria Analyse

Deelvragen:

1. Wat zijn belangrijke (financiële) afwegingen bij het besluiten welke business case het beste uitvoerbaar is?
2. Welke afwegingen zijn bepalend voor de financieringsmogelijkheden gegeven de verschillende hoofdbenaderingen van SoL?

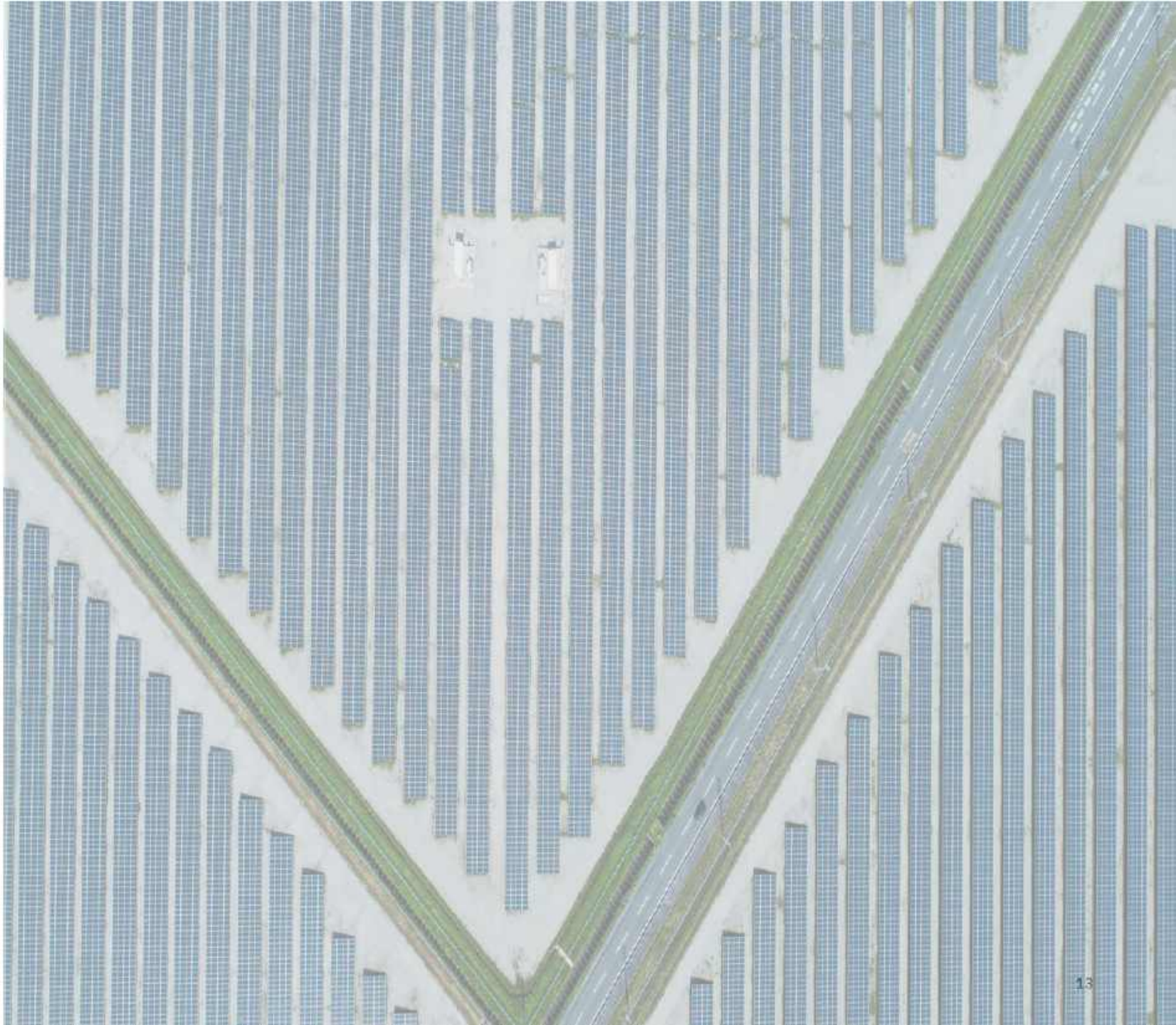

Multi-criteria analyse

Bepalende factoren voor keuze SoL

#	Type criterium	Criterium	Omschrijving
1	Financieel	Kapitaalkrachtig	Beschikt over genoeg kapitaal dat het gemakkelijke en onafhankelijk investeringen kan doen t.a.v. SoL
2	Financieel	Ontwikkelrisico	Heeft een mandaat om ontwikkelrisico te nemen
3	Financieel	Lage rendementseis	Is in staat een competitieve rendementseis te stellen voor het project
4	Financieel	Risico-gecorrigeerde rendementseis	Hanteert een risico-gecorrigeerd rendement
5	Financieel	Looptijd externe financiering	Heeft de mogelijkheid tot het verkrijgen van een financiering die lang genoeg is om te matchen met de tijdslijnen van SoL
6	Operationeel	Portefeuillebenadering mogelijk	Is in staat een landelijke uitrol van de SoL te faciliteren en financieren. Een portefeuille zorgt voor een bundeling van projecten, die standaardisatie en een snellere uitrol mogelijk maakt.
7	Financieel	Commerciële incentive	Heeft een incentive om creatief op zoek te gaan naar optimalisatie van de business case binnen de randvoorwaarden van RWS
8	Juridisch	Governance structuur	Heeft een juridische structuur die relatief simpel is en bevordert besluitvorming
9	Operationeel	Onafhankelijkheid SoL	Heeft de realisator van de SoL het vermogen onafhankelijk te zijn in 1) de capaciteitsverdeling en 2) na overdracht van basisvoorziening snelladen naar een andere CPO op de VZPT over te stappen

Scoringstabel financieringsoverwegingen

Omschrijving: '+' staat hier voor dat een hoofdbenadering aan het criterium voldoet, '+/-' voor op dit moment niet voldaan aan criterium, maar mét aanpassingen wel, een '- ' staat voor niet voldaan. Criteria ten opzichte van elkaar wegen niet gelijkmatig.

#	Criterium	CPO-SoL	RijksSoL	MarktSoL
1.	Kapitaalkrachtig	+/-	+/-	+/-
2.	Ontwikkelrisico	-	+	-*
3.	Lage rendementseis	+/-	+	+/-
4.	Risico-gecorrigeerde rendementseis	+	-*	+
5.	Looptijd externe financiering	+/-	+	+/-
6.	Portefeuillebenadering mogelijk	-	+	+
7.	Commerciële incentive	+	+/-	+
8.	Governance structuur	+/-	+/-	+
9.	Onafhankelijkheid SoL	-	+	+/-

*: N.B. de negatieve scoring voor MarktSoL op ontwikkelrisico maakt het praktisch onhaalbaar, terwijl de negatieve scoring voor de RijksSoL een risico-overweging weergeeft die negatief uit kan pakken.

CPO SoL: De CPO financiert en exploiteert de SoL

CPO'soL lijkt niet voor de hand liggend vanwege de afhankelijkheidspositie die het creëert

CPO'soL		
Mogelijk beperkende factoren	**Redenatie**	**Mogelijke oplossing**
Ontwikkelrisico	Het nemen van ontwikkelrisico moet passen bij het gewenst risico profiel van de CPO. Naar verwachting zullen niet alle CPO's dit financiële risico op zich willen en kunnen nemen.	I.p.v. de CPO kan de overheid tijdens de ontwikkelings- en eventueel constructiefase verantwoordelijk zijn voor financiering en uitvoering. Het risico voor realisatie wordt dan gedragen door de overheid. Echter, zal de overheid hierbij een wisselend kredietrisico per CPO krijgen wat zal zorgen voor wisselende en/of complexiteit in vaststellen van de voorwaarden.
Kapitaalkrachtig	Niet alle CPO's zijn kapitaalkrachtig, wat een onevenredig speelveld creëert.	Niet-kapitaalkrachtige CPO's kunnen in de gelegenheid worden gesteld een lening bij de overheid of derde partij te verkrijgen (of afspraken kunnen worden gemaakt met pensioenfondsen/verzekeraars).
Onafhankelijkheid	Er kan mogelijk een dilemma optreden dat de SoL beheert wordt door een CPO die op de VZPT niet de CPO is van de volgende termijn(en) of tweelinglocatie.	Om een onafhankelijke SoL te creëren, kunnen in theorie contractuele afspraken worden gemaakt met de overheid. Dit kan de vorm aannemen als een tender voor zowel de SoL als de basisvoorziening snelladen, maar ook duidelijke afspraken rondom overdracht en voorfinanciering vanuit de overheid voor "tweeling" locaties. Echter, lijkt dit i.v.m. complexiteit en wisselende tijdslijnen per locatie onrealistisch.
Portefeuillebenadering	Portefeuillebenadering lijkt vanuit een CPO te risicovol, niet passend bij de core-business en relatief complex	Voorfinanciering door andere partij (overheid of markt) stelt de CPO in staat voor een portefeuillebenadering te kunnen gaan. Echter, zal het leiden tot verschillende portefeuilles van meerdere CPO's en daarmee een relatief minder standaard benadering.

Conclusie: Negatief. Een CPO'soL lijkt niet voor de handliggend op basis van huidig gepresenteerde gegevens en impliciete aannames. Ondanks dat een voorfinanciering een deel van de beperkende factoren kan ondervangen, is uiteindelijk de niet onafhankelijke positie van een CPO doorslaggevend voor een negatieve conclusie en zal de CPO niet in staat zijn een onafhankelijke SoL te beheren.

RijksSoL: het Rijk financiert en exploiteert de SoL

RijksSoL ligt wel voor de hand omdat zij het risico kunnen dragen

RijksSoL		
Mogelijk beperkende factoren	**Redenatie**	**Mogelijke oplossing**
Kapitaalkrachtig	Mogelijk heeft het rijk geen budget voor een dergelijke grootschalige (voor)financiering	Er wordt na overleg een beperkter budget vrijgesteld vanwege het belang van klimaatakkoord. Alternatieve oplossing is dat de overheid verantwoordelijk is voor het ontwikkeltraject (design, vergunningen, netaansluiting, landrechten, etc.) en deze financiert (een substantieel lager budget is daarmee vereist voor de overheid op de korte termijn). De constructie wordt vervolgens door een marktpartij gefinancierd. Hiervoor is mogelijk een garantie noodzakelijk die verder wordt toegelicht bij de analyse van de MarktSoL.
Risico-gecorrigeerde rendementseis	De lage rendementseis van het Rijk reflecteert onvoldoende de risico's voor financiers	Een adequate analyse voorafgaande aan investering inclusief een risico analyse zal bijdragen aan een beter onderbouwde investering, waarbij onrendabele projecten minder waarschijnlijk zijn. Daarnaast kan de overheid een samenwerking met Marktpartijen overwegen.
Commerciële incentive	De overheid wordt niet gezien als een commerciële partij en zal in verhouding tot marktpartijen minder op zoek hoeven gaan naar optimalisatie voor kostenverbetering en rendementsoptimalisatie	Bij FID van projecten moeten de business cases (kosten en inkomsten) met een duidelijk afwegingskader worden geanalyseerd waarbij projecties laadcapaciteit en risico over dimensionering goed in kaart worden gebracht. Dit geeft de overheid een duidelijk incentive. Daarnaast zal het toevoegen van een duidelijke doelstelling voor een zo laag mogelijke prijs voor de EV-gebruiker een juiste incentive creëren. Door middel van alternatieve en goedkopere energiebronnen en/of batterij kan een lagere prijs gerealiseerd worden en de aansluiting efficiënter worden gebruikt.
Governance structuur	Overheid heeft over het algemeen langere beslissingsprocessen	Door het opzetten van een duidelijke gedelegeerd mandaat, die zorgt dat goedkeuring niet bij alle activiteiten noodzakelijk is en snelheid van uitvoering bevordert, kan de overheid deze mogelijk beperkende factor mitigeren.

Conclusie: Positief. RijksSol is een goede optie omdat het Rijk de enige partij is die de ontwikkelingsfase (met een portefeuillebenadering) en diens risico's op zich kan nemen. Daarnaast hebben zij een relatief onafhankelijke positie en zijn zij kapitaalkrachtig. Het is belangrijk dat echter de risico gecorrigeerde rendementseis in vergelijking met de markt wordt geverifieerd, budgetbeschikbaarheid vastgesteld wordt, dat een adequate analyse van de business case wordt uitgevoerd en gestuurd wordt op opbrengsten en uitgaven. Er is voor CPO's en marktpartijen relatief weinig te verliezen bij het uitrollen van een RijksSoL t.o.v. de overheid zelf. Dit resulteert in verhoogde aandacht voor adequaat verifiëren van aannames voorafgaand aan besluitvorming. Daarnaast kan het van waarde zijn om een samenwerking te overwegen met marktpartijen om dit commerciële risico te ondervangen.

MarktSoL: Marktpartij (≠CPO) financiert en exploiteert de SoL

+/-

MarktSoL zou voor de hand kunnen liggen maar voor succes afhankelijk van een betrokken overheid.

MarktSoL		
Mogelijk beperkende factoren	**Redenatie**	**Mogelijke oplossing**
Ontwikkelrisico	Markt lijkt niet bereid om ontwikkelrisico te nemen voor een dergelijke onzekere propositie (tenzij er garanties worden gegeven).	Twee mogelijke oplossingen; garanties voor risico of financiering vanuit overheid in de ontwikkelingsfase. Door het opsplitsen van de financiering in fasen (zie pagina 21), waarbij de overheid de ontwikkelingsrisico's op zich neemt (leidend tot lager risico en daarmee rendementseis voor de marktpartij) kan de marktpartij bereid zijn onderdeel te worden van de financiering van SoL. In de ontwikkelingsfase, waarin het risico en daarmee de rendementseis relatief het hoogst ligt is het cruciaal om de risico's juist te beleggen.
Kapitaalkrachtig	Kapitaalkrachtige partij maar onzekerheid of dergelijke financieringen passen bij huidig mandaat	Er blijkt een passend mandaat te zijn. Een ander mogelijke oplossing is de creatie van een nieuw mandaat (eventueel i.s.m. de overheid), wat eventueel vertraging kan bezorgen voor uitrol.
Lage rendementseis	Integrale rendementseis van een marktpartij is relatief hoger dan overheid	Zie bovenste oplossing. Door het toepassen van garanties op risico's of financiering in een minder risicovolle fase, zal de rendementseis van een marktpartij relatief lager zijn en in verhouding dichter op de lage rendementseis van de overheid liggen.
Conclusie: TBD. Het succes van de MarktSoL is sterk afhankelijk van de betrokkenheid van de overheid tijdens de ontwikkelfase en verdere analyse over passende mandaten en rendementseisen. Echter heeft de MarktSoL duidelijke positieve kenmerken, die anders zijn dan de RijksSoL en de business case kunnen verbeteren. Het is daarom belangrijk om deze aspecten verder te verkennen.		

*: Er moet nader worden uitgewerkt of het dan logisch is als er een marktpartij zich aan zou dienen die aandelen zou hebben in een CPO of OilCo als eigenaar van de SoL

Conclusie MCA: Voorkeur RijksSoL en, mits compensatie nadelen, MarktSoL

- Uit de MCA komt de conclusie naar voren dat de RijksSoL het meest voor de hand ligt, terwijl de MarktSoL een goede optie kan zijn indien het Rijk in de ontwikkelfase betrokken is.
- Bij zowel de RijksSoL als de MarktSoL zal door het gestagneerde profiel (projecten worden over tijd gerealiseerd) bij kunnen worden gestuurd in budget en executie.

CPO SoL

CPO SoL lijkt niet voor de hand liggend vanwege de afhankelijkheids-positie die het creëert

RijksSoL

RijksSoL ligt wel voor de hand omdat zij het risico kunnen dragen

MarktSoL

MarktSoL zou voor de hand kunnen liggen vanwege hun commerciële risico-gecorrigeerde rendementseis maar is voor succes afhankelijk van een betrokken overheid

Is een mogelijke variant op te zetten, die de voordelen van de verschillende SoLs combineert?

- Er zijn een aantal voordelen van de MarktSoL, die worden gemist bij de inzet van de RijksSoL
- Bij een combinatie variant, zou een samenwerking kunnen worden aangegaan, die past bij beide mandaten en beschikbare gelden.

Introductie nieuwe hoofdbenadering voor SoL: De hybride SoL

Nieuwe optie, die het "beste" van de RijksSoL en MarktSoL combineert; de **Hybride SoL.** Deze variant heeft in de ontwikkelfase het rijk als financier/beheerder en vanaf constructie of de operationele fase wordt de portefeuille verkocht aan een marktpartij zoals een pensioenfonds of verzekeraar die zoekt naar stabiele kasstromen. De FID per project is niet op dag 1 (ook in geval van RijksSoL)

RijksSoL

Voordelen t.o.v. MarktSol:

- Bereid om ontwikkelrisico te nemen
- Relatief onafhankelijke partij
- Mogelijkheid tot lange looptijd voor financiering
- (landelijke) portefeuille benadering mogelijk
- Lage rendementseis

+

MarktSoL

Voordelen t.o.v. RijksSol:

- Marktconforme rendementseis
- Commerciële benadering
- Portefeuille benadering mogelijk
- Simpele governance structuur

Hybride SoL

T.o.v. RijksSol zijn de voordelen van de Rijks-Markt Hybride SoL:

- Relatief sterkere risico-gecorrigeerd rendement
- Toepassing van commerciële benadering
- Mogelijkheid voor simpele governance structuur
- (Opzetten van dedicated team)

Additioneel kan een samenwerking tussen de markt en het Rijk nog onbenoemde voordelen teweeg brengen

De Hybride SoL kan je op 4 hoofdelijke manieren inrichten

Op een moment moet eigenaarschap van de overheid naar de marktpartij. Er zijn 4 logische momenten om dat te doen, welke nader onderzocht moeten worden.

#1

Eigenaarschap van de SoL na ontwikkeling overhevelen naar marktpartij (**pijplijn**)

#2

Deel eigenaarschap na ontwikkeling en deel na constructie overhevelen naar marktpartij (uitleg gemixt profiel**: bestaande assets + pijplijn**)

#3

Eigenaarschap van de SoL na constructie (**operationele assets**) overhevelen naar marktpartij

#4

Eigenaarschap van de SoL na verdere risicoverlaging (lager commercieel risico) - **operationele assets.**

*: Hybride SoL behoudt voordelen RijksSol zoals 1) mogelijkheid (landelijke) portefeuille benadering mogelijk en 2) lange looptijd voor financiering van beide opties

Initiële uitwerking Hybride SoL

Rolverdeling in de hybridevorm verschilt per fase en is nader te bepalen

Beheerder: het Rijk
Financiering: het Rijk

1: Ontwikkelfase

DevEx: ~20% Rendementseis: Hoog

Investeringen relatief laag maar ook relatief risicovol

Bepalende factoren:

- Ontwikkelrisico. De overheid is het best in staat om dit risico op zich te nemen
- Matcht met EU richtlijn: voor het rijk is het een wettelijk vereiste om EV infrastructuur te faciliteren (AFIR)
- Portefeuille benadering: het Rijk kan een landelijke uitrol faciliteren en standaardiseren
- Invloedspositie: het Rijk heeft duidelijk bestaande relatie met regionale netbeheerders om de RNB's te bewegen tot aanleggen van SoL

Beheerder: n.t.b.*
Financiering: n.t.b.*

2: Constructiefase

CapEx: ~80% Rendementseis: Midden

Investeringen relatief hoog maar met een lager risicoprofiel

Het moet nader worden bepaald welke partij het best gepositioneerd is om de constructiefase te financieren en uit te voeren

Bepalende factoren:

- Kapitaal: Welke partij heeft beschikbaar budget?
- Rendementseis: Hebben partijen een mandaat met een risicoprofiel wat past bij de constructiefase?
- Portefeuillebenadering: Kan een landelijke uitrol gefaciliteerd worden?
- Commerciële benadering: Wordt optimalisatie en efficiëntie gerealiseerd?
- Andere praktische overwegingen

Beheerder: Markt of combinatie
Financiering: Markt of combinatie

3: Operationele fase

N.v.t. Rendementseis: Laag

Investeringen zijn volbracht; een laag risicoprofiel

Het moet nader worden bepaald welke partij het best gepositioneerd is om de operationele fase te financieren en uit te voeren

Bepalende factoren:

- Lage rendementseis/marktconforme rendementseis: Relatief lage deviatie in verwachtte kasstromen zorgt dat zowel de markt als het Rijk een passende partij is voor financiering en beheer.
- Lange looptijd: Een marktpartij is in deze fase in staat om externe financiering (privaat of publiek) met een relatief lange looptijd op te halen i.v.m. stabiele kasstromen
- Governance structuur relatief simpel voor marktpartij

** Dit is afhankelijk van de rendementseis en behoeft verder onderzoek*

4. Financieringsopties

3. Welke financieringsvormen (inzet van publiek en/of privaat geld) zijn een mogelijke route?

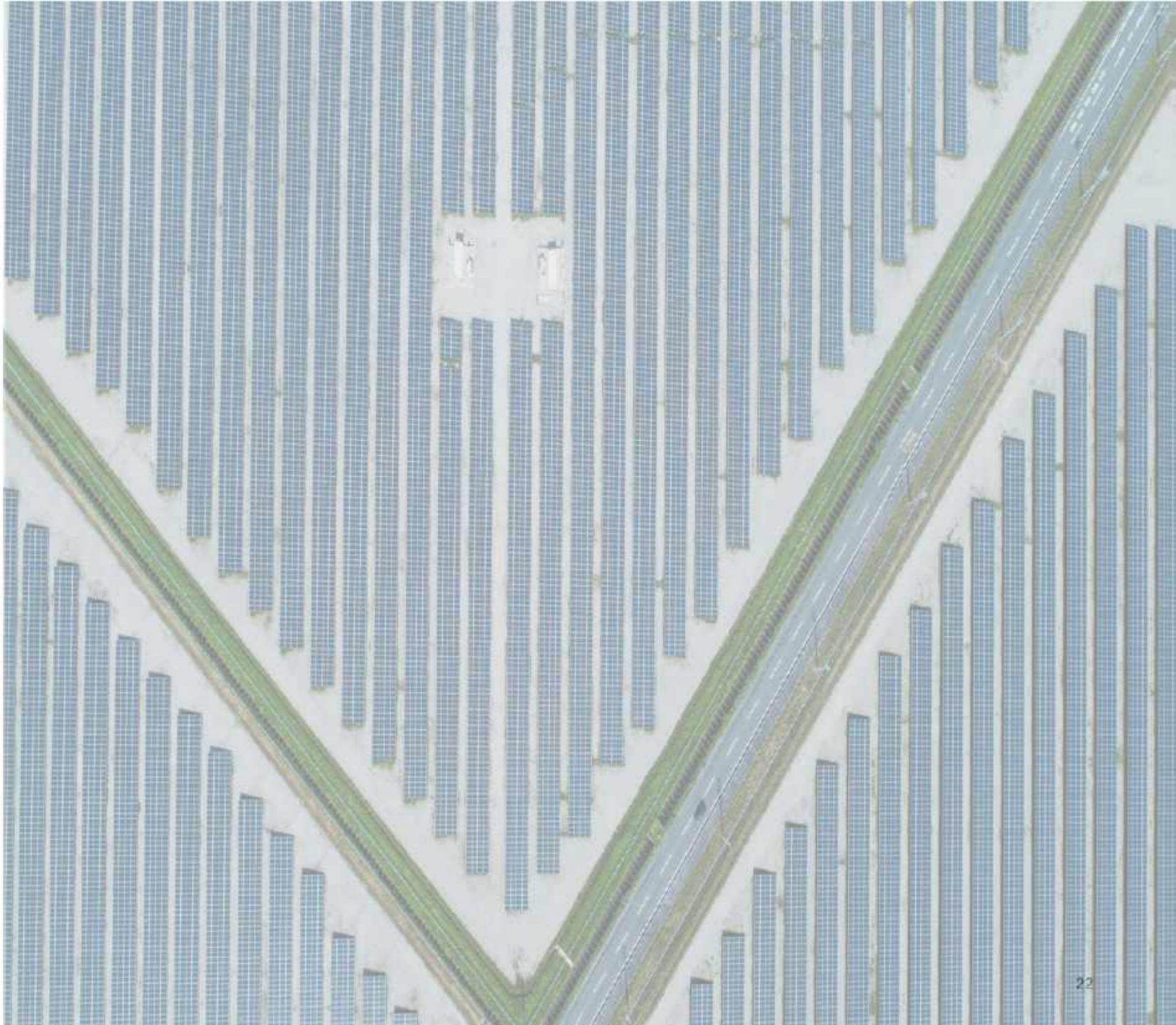

Belangrijkste risico's en mitigerende factoren voor financiers

	Omschrijving risico	Mitigerende factoren
Prijs/Volume	In de opstartfase wordt er minder geladen t.o.v. van de eindfase van het project en beschikbare capaciteit. Er ligt een risico in lager verwacht volume en minder competitieve prijs	De base case van financiers zal een relatief conservatieve inschatting van volumes bevatten. Hierdoor ontstaat een mogelijke onrendabele top, welke weggenomen kan worden door toepassing instrumenten.
Markt	Aantal EV rijders is lager dan huidige prognoses	SoL wordt alleen bij geverifieerde marktprognose gerealiseerd. In het geval de EV markt tegenvallende resultaten boekt kan er een downscaling plaatsvinden (gestagneerd profiel van ontwikkeling leidt tot spreiding risico). Zodoende is het mogelijk de marktpartijen te compenseren voor de geleden verliezen.
Opex	De opex is hoger dan begroot	De base case* van financiers zal een relatief conservatieve inschatting maken van opex. Toepassing van instrumenten kan risico verder mitigeren.
Ontwikkeling en constructie	Afhankelijkheid RNB voor prioritering netaansluiting kan leiden tot onvoorziene vertraging (tijdens ontwikkeling) en mogelijkheid overschrijding Capex- of bouwtijd	Bij beide SoL varianten wordt de overheid verantwoordelijk voor de ontwikkelingsfase. De constructie van de SoL is relatief eenvoudig en wordt daarom niet als hoog risico ingeschat. In het geval van sterk stijgende kosten kan een SoL een minder interessante oplossing worden en vindt FID niet plaats (gestagneerd profiel van ontwikkeling leidt tot spreiding risico).
Financiering	Onaantrekkelijke financieringsvoorwaarden	FID vindt niet plaats (alleen ontwikkelingskosten sunk costs) of additionele instrumenten zijn nodig.
Regulering	Nieuwe regelgeving belemmert commercie voor de SoL	Overheid heeft duidelijke ambities EV-rijden Nederland.
Tegenpartij	CPO gaat failliet of er ontstaat een achterstand in betalingen	De Overheid garandeert dat in een mogelijke default van de CPO zij in de periode dat als er nog geen opvolger is de niet betaalde en afgesproken tarieven worden gecompenseerd

IN NL

** Dit is de business case waarop financiers hun voorwaarden bepalen*

Het blenden van publieke en private financieringen kan deze risico's mogelijk wegnemen

Voor een gedeeld beeld van wat blended Finance precies is, zijn onderstaande introductiepagina's van het onderzoek rondom Blended Finance bij Invest-NL* opgenomen

Blended Finance: de essentie

Financieringsuitdagingen oplossen

Doel

Het doel van blended finance is om ***financieringsuitdagingen*** op te lossen, voor projecten die bijdragen aan de transitieopgaven die voorliggen. Alleen al in Nederland zijn volo miljarden* gemoeid voor investeringen in een toekomstbestendige economie en een duurzame samenleving. Die middelen zullen **ten minste "gematcht"** worden met private middelen bij de financiering van projecten. Door het slim **combineren** van gangbare financieringen en investeringen en blended-finance producten is het mogelijk om een breed scala aan financiers en investeerders bijeen te brengen. Dit vanuit de ambitie om het risicoprofiel van het project als geheel voor financiers te verlagen en daarmee de levensvatbaarheid (vooral de financierbaarheid) van een project te verhogen.

Kenmerken van blended finance

Hoewel er geen eenduidende definitie bestaat van blended finance, zijn er een aantal kenmerken typerend voor een blended finance financiering:

1. Verschillende financieringsbronnen worden gecombineerd, waarbij vaak sprake is van de combinatie van ***publieke en private*** financieringsstromen.
2. Er is sprake van ***verscheidene*** financiële producten: subsidies, eigen vermogen en verschillende vormen van leningen, of financiële producten met kenmerken van vreemd vermogen en eigen vermogen.
3. De inzet van "***tailor made***" producten, naast generieke financiële producten. Oftwel: naast traditioneel kapitaal en standaard leningen worden producten toegepast, om moeilijk financierbare projecten gefinancierd te krijgen.

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen "**blenden**" en het toepassen van **blended finance producten**. Blenden is het proces waarbij gezocht wordt naar mogelijkheden om bestaande producten en processen op elkaar aan te laten sluiten zodat de verschillende financiers gezamenlijk meer bereiken. Het inzetten van "**blended finance producten**" gaat om het inzetten van producten die niet gangbaar zijn in de markt, maar die in de totale setting van een blended-finance structuur wel waardevol en te verantwoorden zijn. Bijvoorbeeld doordat looptijden, aflossingsschema's en andere variabelen voorbij in de markt gangbare conventies opgerekt worden.

Een inzet op blended finance is er nadrukkelijk niet op gericht om projecten die intrinsiek niet rendabel of houdbaar zijn, mogelijk te maken. Met blended finance gaat het nadrukkelijk om het bieden van de mogelijkheid aan een project of initiatief om zich te bewijzen door **financiering** beschikbaar te maken. En dus niet om het mogelijk maken van een propositie die waarschijnlijk onvoldoende zal gaan renderen en op de lange termijn niet levensvatbaar is.

Het laatstgenoemde punt is essentieel. Financiering is erop gericht om tijdelijke kastekorten weg te nemen, zoals in zijn meest rudimentaire vorm bij een hypothecaire lening voor een woning: er is niet voldoende geld in kas om een woning te kopen, maar wel voldoende toekomstig inkomen om de lening terug te betalen. Ook bij complexe projecten is financiering in essentie niets anders dan de **overbrugging van tijdelijke kastekorten**.

* O.a. het Klimaat- en Transitiefonds (EUR 15 mrd), het Nationaal Groenfonds (EUR 20 mrd). Daarnaast zijn er bestaande budgetten voor o.a. operationele subsidies (o.a. SDE++) en ambitieuze begrotingsplannen binnen de EU.

- *"Het doel van blended finance is om **financieringsuitdagingen** op te lossen, voor projecten die bijdragen aan de transitieopgaven die voorliggen."*
- *"[Door Blended Finance] is het mogelijk om een breed scala aan financiers en investeerders bijeen te brengen. Dit vanuit de ambitie om het risicoprofiel van het project als geheel voor financiers te verlagen en **daarmee de levensvatbaarheid (vooral de financierbaarheid) van een project te verhogen.**"*

Blended Finance: de essentie

Financieringsuitdagingen oplossen

Praktische principes

De inzet van blended finance is erop gericht een **tijdelijke en unieke financieringspuzzel** op te lossen. Daarom is de inzet van een breed scala aan producten denkbaar, variërend van eigen vermogen tot vreemd vermogen – en producten die daar tussenin zitten. Naast de reeds beschreven wat algemenere kenmerken van blended finance, kan een aantal praktische principes toegepast worden:

- Er wordt **aangesloten** bij de financieringsvormen die reeds beschikbaar zijn in de markt. De verschillende financieringsproducten in een project worden in samenhang "opgerekt", zodat met de aangepaste condities en voorwaarden het (laatste stukje van het) financieringsprobleem opgelost wordt.
- Daarbij blijven de **individuele financiers verantwoordelijk** voor en contractueel verbonden aan hun zelf ingebrachte financieringen en investeringen.
- Door de eventuele additionele inzet van een zacht blended finance product veranderen andere producten niet noodzakelijk materieel. Wel is het denkbaar dat een inzet op blended-finance **subsidie-verlagend** kan werken, omdat een intelligente oplossing voorkomt dat "gaten in de financiering" met subsidies gedicht worden.
- Door het succesvol financieren van lastige deals wordt potentieel de **multiplier** op subsidies verhoogd, wat typisch maatschappelijke waarde oplevert.

Blended finance producten

Op termijn is het mogelijk dat Invest-NL ook blended finance producten aanbiedt – zachte producten die in de traditionele financieringsmarkt niet beschikbaar zijn en die het proces van blended financing ondersteunen en versterken. Een blended finance product is:

- **Additioneel** aan hetgeen andere financiers (gezamenlijk) bieden;
- Een product met een **zacht component** op specifieke voorwaarden, maar is grotendeels een typisch financieringsproduct dat voorwaarden stelt en afdwingt. *Het gaat om financiering met een zachte kant, niet om subsidie met een harde kant.*

Dit vraagt om een partij die zich **specialiseert** in het vormgeven van dit type producten en het borgen dat ook andere partijen zich committeren aan de deal.

Invest-NL acht zich met zijn huidige financieringsmandaat op marktconform financieren (Capital team) en combineert dat met een stevige inzet op meedenken met initiatiefnemers en financiers (business development team). Daarnaast is het PPS BV team opgezet om blended finance producten uit te werken en te beheren. Daarom kan een rol als regisseur van blended finance deals logisch in het verlengde liggen van bestaande activiteiten. Daarbij kan Invest-NL als "master-blender" in eerste aanleg als regisseur optreden en op termijn wellicht ook eigen middelen inzetten die specifiek voor blended-finance gecreëerd zijn.

- *"De inzet van blended finance is erop gericht een **tijdelijke en unieke financieringspuzzel op te lossen**. Daarom is de inzet van een breed scala aan producten denkbaar"*
- *"Het inzetten van "**blended finance producten**" gaat om het inzetten van producten die niet gangbaar zijn in de markt […]. **Deze zijn additioneel aan hetgeen andere financiers (gezamenlijk) bieden***

* *Bron: rapport "Blended Finance bij Invest-NL". Publicatie aanstaand.*

Financieringsproducten ter bevordering uitrol SoL

Keuze inzet instrumenten afhankelijk van SoL en verificatie integrale business case

Instrument	Toelichting	RijksSoL	Hybride SoL
Contract for Difference (CfD)	Er bestaat een volume risico in de operationele fase. De overheid kan in dit geval kiezen om een CfD te verstrekken. Een CfD garandeert in dit geval een minimaal volume op jaarbasis en compenseert de financier als dit niet gehaald wordt. Dit zorgt ervoor dat een voor financiers belangrijk risico gemitigeerd wordt		✓
Two-sided Contract for Difference	In aanvulling op de CfD (compensatie vanuit overheid als volumes lager uitvallen) wordt in dit geval het verschil betaald tussen verwacht volume en daadwerkelijk volume door de overheid, als dit hoger uitvalt dan het verwachtte volume (tot aan bepaalde hoogte). Dit creëert een evenredigere risicoverdeling tussen de partijen		✓
Lager vast of variabel tarief eerste jaren	De SoL zorgt voor initieel hogere lasten voor de CPO. Al zijn deze respectievelijk laag kan dit vervolgen hebben voor de aantrekkelijkheid van de laadplek. M.b.v. dit instrument wordt in de opstartfase door de SOL een lager bedrag in rekening gebracht bij de CPO en dit wordt gecompenseerd door de overheid. Het is mogelijk dit vervolgens te verrekenen in een latere fase wanneer hogere volumes gerealiseerd worden	✓	✓
Garantie op tegenpartij risico	CPO's hebben een relatief wisselend kredietprofiel; een belangrijke financiering overweging voor marktpartijen. De overheid garandeert dat in een mogelijke default van de CPO zij in de periode dat er nog geen opvolger is dat de niet betaalde en afgesproken tarieven worden gecompenseerd		✓
Soft Loan	Een volledige private bankfinanciering is wellicht niet mogelijk vanwege de onzekere kasstromen. Dit kan opgelost worden door een 'soft loan' door de overheid. Het instrument lijkt op een traditionele banklening, maar met specifiek (zachte) voorwaarden zoals de oprolbaarheid van rente/aflossing en de verlenging van de looptijd. Ook kan het helpen dat deze lening wordt achtergesteld		✓
MTN (Medium Term Notes)	Voornamelijk overheden vragen MTN aan bij banken (e.g. BNG) om financiering met lange looptijden tegen gestandaardiseerde voorwaarden aan te trekken. Dit kan ook door private financiers geregeld worden.Zorgt voor een flexibele financiering voor langere periode voor meerdere projecten	✓	✓
(Cumulatieve) preferente aandelen	Deze aandelen zijn senior t.o.v. andere equity aandeelhouders en ontvangen een vaste dividend. Daarmee krijgt een financier meer zekerheid in ruil voor lager rendement. Het uit te keren dividend kan opgerold worden als er onvoldoende middelen zijn (cumulatieve berekening). Hiermee wordt meer zekerheid voor de vreemd vermogen verschaffers gecreëerd en zorgt dit voor een lagere totale wacc (gemiddelde gewogen kosten voor kapitaal)		✓
First Loss Equity	Dit is eigen vermogen dat eventueel achtergesteld wordt op de rest van het aandelen kapitaal. De achtergestelde aandeelhouder verliest als eerste zijn inleg als het project niet rendeert of failliet gaat. De overheid kan met een dergelijk instrument marktpartijen meer zekerheid bieden en daarmee een lagere rendementseis creëren		✓

5. Aanbeveling vervolg

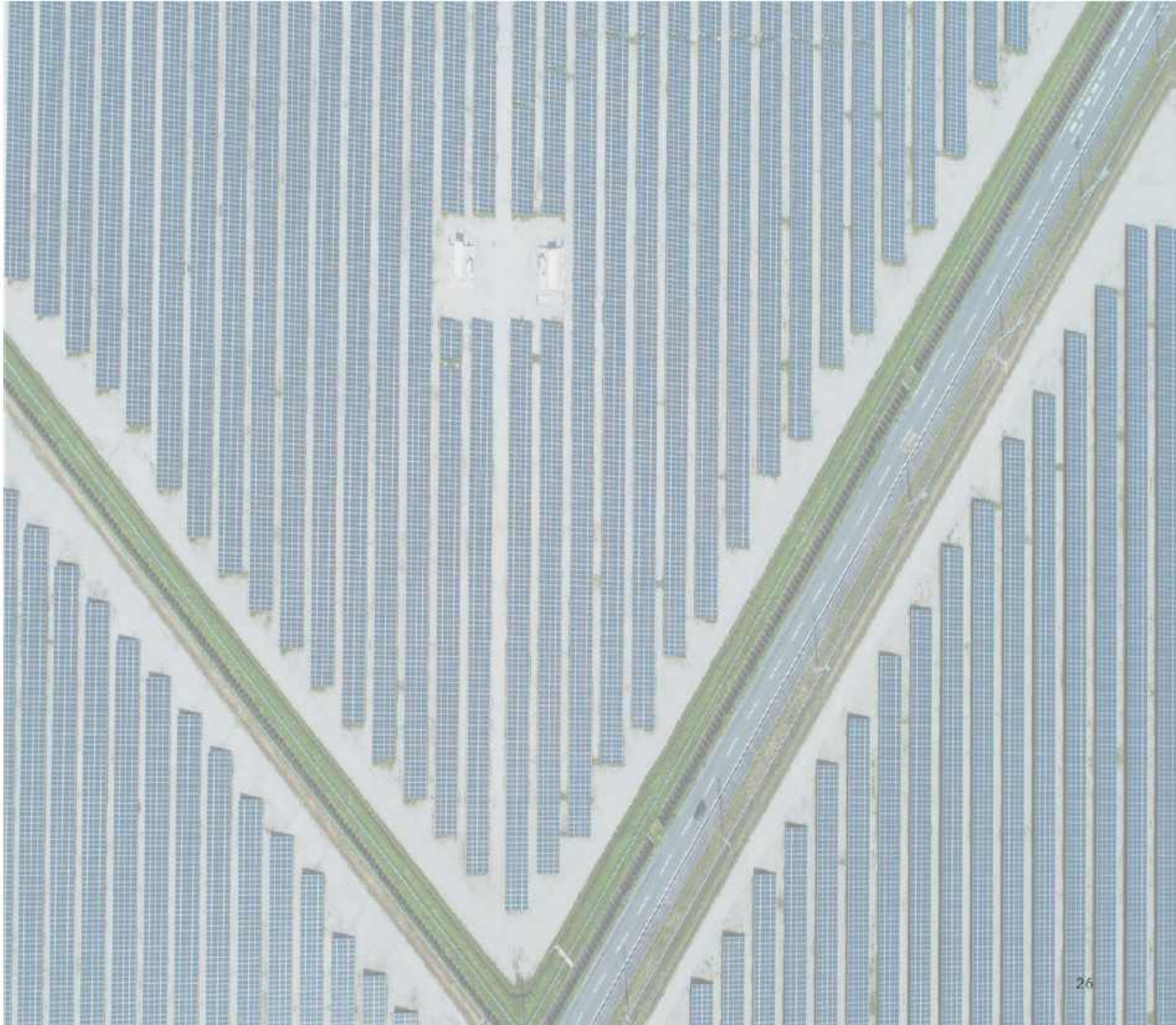

We adviseren nader onderzoek van de volgende onderdelen:

Om in staat te zijn een duidelijke conclusie te trekken welke SoL op basis van operationele, financiële en juridische criteria het best financierbaar is zal over de volgende hoofdonderdelen een verdere verificatie vereist zijn.

1

Analyse integrale business case SoL

Nodig:

- Verder begrip VZPT
- Verificatie aannames business case (inkomsten, capex, opex, rendementseis)
- Vaststelling mate van zekerheid inkomsten op lange termijn per CPO
- Concurrerende positie SOL in Nederland t.o.v. alternatieve locaties, denk aan supermarkten, werklocaties, etc.

2

Vaststellen financierbaarheid SoL

Nodig:

- Gesprekken met potentiële financiers over mogelijke structuren, beschikbare gelden, alternatieve funds, looptijden, vergoedingen
- Risico assessment

3

Uitwerking passende financiële producten

Nodig:

- Verkennen portefeuille benadering voor SoL's (e.g. betere uitvoering en lagere kosten)
- Uitwerking van financieringsstructuur met mogelijk passende financiële producten, zoals garanties, CfD, achtergestelde lening al dan niet onder zachte voorwaarden, etc.

Appendix

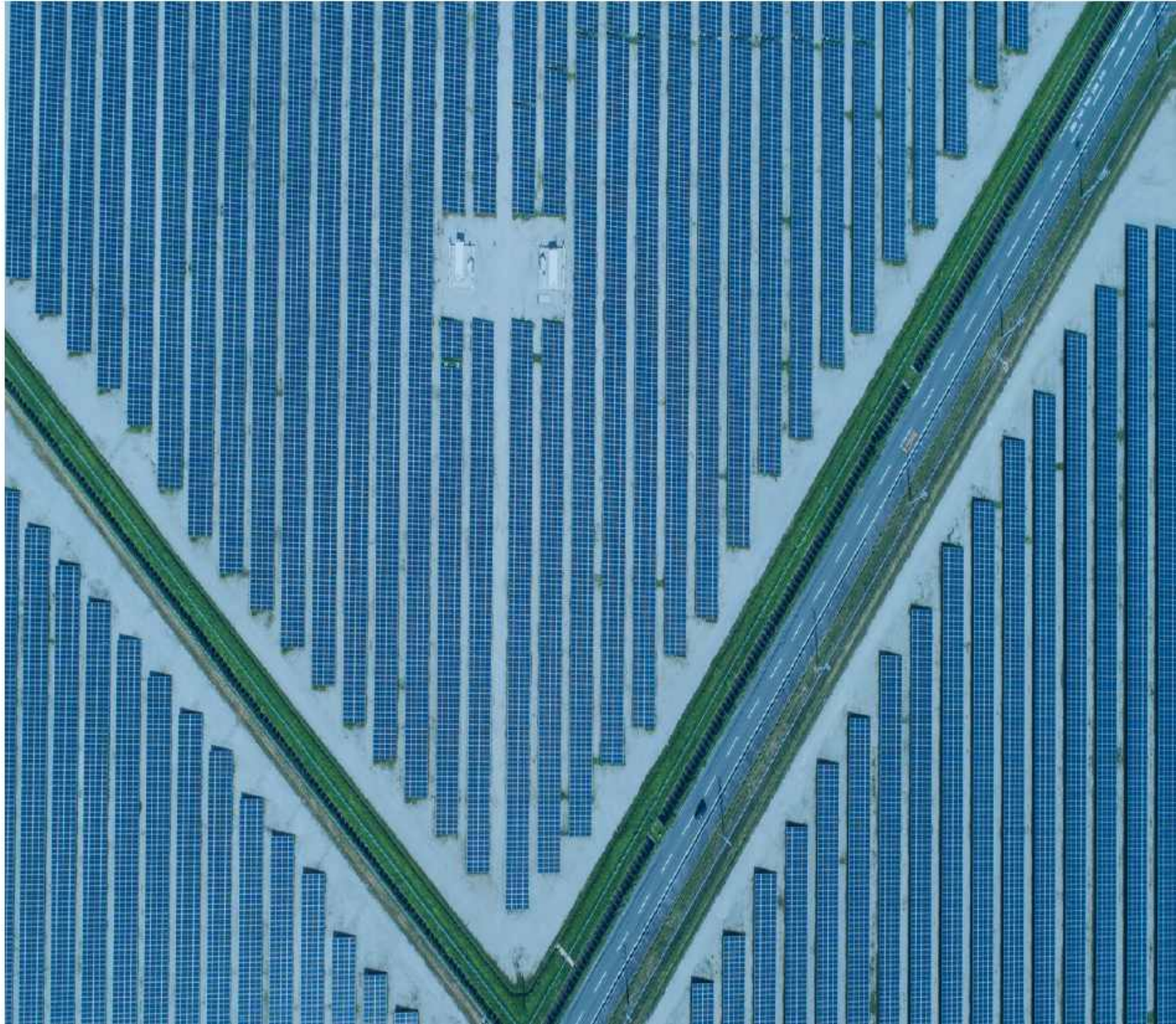

Appendix: Winstgevendheid SoL t.o.v. de nulvariant sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de vraag

De grafiek illustreert twee aannames van de vraag, deze bepaalt of er sneller/later terugverdiend wordt

Terugverdientijd SoL

- Ten opzichte van de nulvariant (in de illustratie rechts de blauwe lijn) heeft de SoL(gele lijn) hogere initiële kosten, die leiden tot relatief hogere lasten voor de CPO in de eerste jaren t.o.v. de nulvariant (geïllustreerd door de rode pijlen).
- Dat wil zeggen, dat de SoL in eerste instantie meer capaciteit neerlegt dan de vraag
- Op de langere termijn echter zal de CPO naar verwachting een lagere kostenprofiel hebben. Dit is echter afhankelijk van de capex en opex aannames.
- De X in de grafiek representeert het jaartal waarin de SoL t.o.v. de nulvariant lagere kosten heeft
- Het is daarom sterk afhankelijk van de capaciteitsvraag
- De CPO bepaalt zelf of de kosten doorbelast worden naar de EV-klant.

Snelle ontwikkeling van de vraag

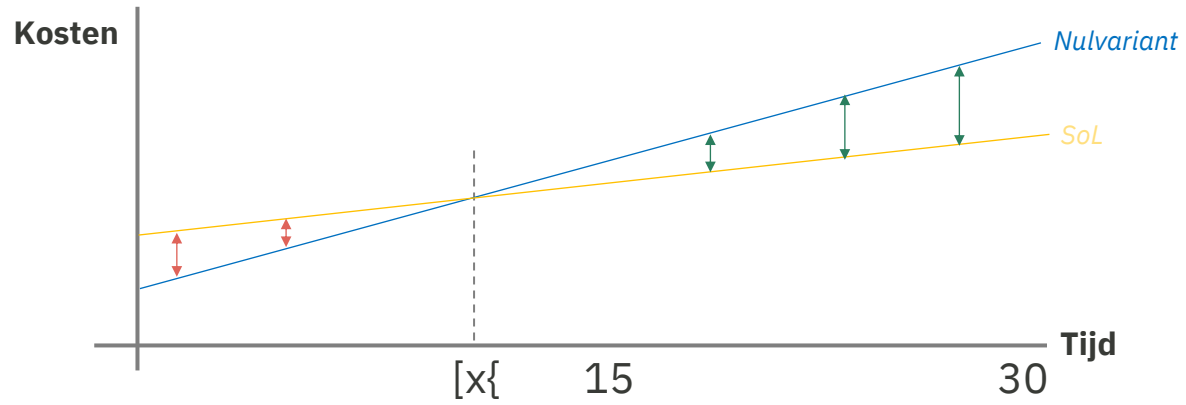

Langzame ontwikkeling van de vraag

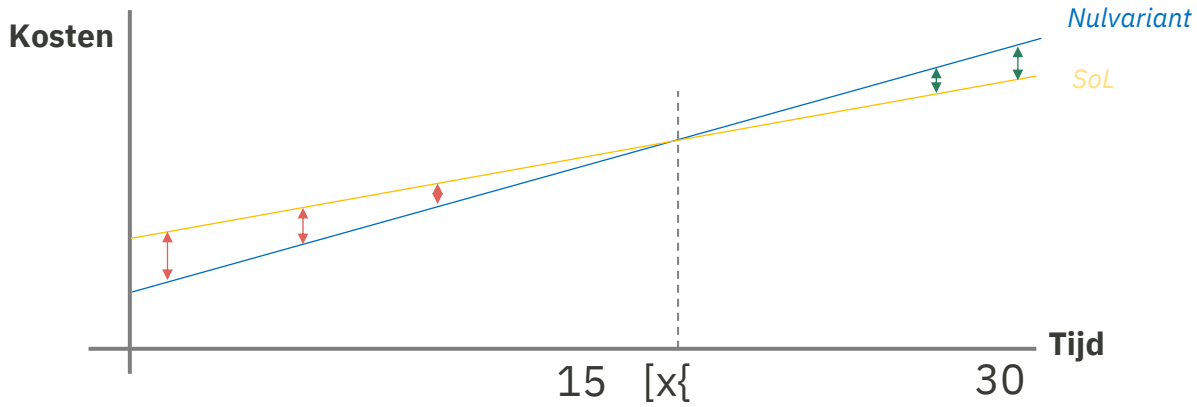

Appendix: Belangrijkste analyse-stappen om te komen tot financiering

Stappen financieringsaanvraag en welke aspecten zijn van belang bij een kredietanalyse van de SOL

1 Business Risk

Omschrijving:

Wat zijn de belangrijkste business risks: markt grootte EV, concurrentie, sterkte Offtaker(CPO), prijselasticiteit, volume projectie, kosten

Belang financier

Offtaker (CPO), die te allen tijde aan betalingsverplichtingen voldoet

2 Kasstromen

Omschrijving:

Geprognosticeerde Kasstromen om gedurende de looptijd van de financiering de rente en terugbetalingsverplichtingen of dividend te voldoen.

Belang financier:

Stabiliteit kasstromen in downside scenario's

3 Rentabiliteit

Omschrijving:

Geprognosticeerde Winst & Verliesrekening (W&V) SOL voor de vergunningsperiode, met daarin omzet, kosten (incl. afschrijvingen) en nettowinst

Belang financier:

Capex berekening geverifieerd door onafhankelijke partij, WACC past bij risicoprofiel (ook voor RWS)

4 Kwaliteit fin. cijfers

Omschrijving:

Verificatie van onderliggende aannames in het financieringsmodel

Belang financier:

Gebruik van externe d.d. zorgt voor een onderbouwde business case die tot duidelijke vraag financiering leidt.

5 Vermogens-structuur

Omschrijving:

Geprognosticeerde Balans voor de vergunningsperiode, met voldoende eigen vermogen om zowel werkkapitaal alsmede langlopende schulden aan te trekken

Belang financier:

Wie is de aandeelhouder en hebben ze voldoende middelen om bij te storten mocht er een disstress situatie zijn

6 Risk / reward

Omschrijving:

Hoogte wacc, looptijd, marge moeten in balans zijn met het risico. Creatieve invulling mogelijk met o.a. mix van funding (bank, pensioenfondsen, overheid)

Belang financier:

Optimale mix van funding met goede risicoallocatie leidt tot lagere financieringslasten

7 Credit base

Omschrijving:

Wie is de kredietnemer en hoe ziet de integrale business case eruit waarvan de kredietnemer afhankelijk is (CPO, RWS, RNB, RVB)

Belang financier:

Balans in onderlinge afhankelijkheden en contracten op orde

8 Structurele Risico's

Omschrijving:

De SOL is o.a. afhankelijk van het EV beleid van de Overheid, het succes van de business case van de CPO en elektriciteit leveranties via de relevante RNB

Belang financier:

Goede governance en transactiedocumentatie noodzakelijk

9 Stresscase analyse

Omschrijving:

Het financiële model met daarin de W&V, Balans en Kasstromen van de SOL wordt getest op mogelijke tegenvallers (e.g. minder omzet, hogere capex etc.)

Belang financier:

De stress case moet de bank voldoende comfort geven, dat ook in geval van tegenvallers de schuld wordt voldaan

10 Zekerheden

Omschrijving:

Er zal moeten worden verkend of een competitieve rendementseis afhankelijk is van garanties op volume of prijs risico, etc.

Belang financier:

Voor juiste risico-allocatie zal moeten worden gekeken naar financiële producten

Appendix: Programma van eisen - alternatieve benaderingen

Eisen zijn voor alle hoofdbenaderingen hetzelfde, behalve voor de nul-variant

Programma van eisen

1. RWS bepaalt inrichting en locatie op VZTP
2. RWS bepaalt aansluiting en investerings-moment capex SoL
3. In de toekomst één CPO per VZTP
4. Looptijd [x] jaar voor de vergunning
5. Stimuleren van kleinere CPO's
6. In geval van SoL, één keer netverzwaring
7. Vergunnings-criteria nog in draft; momenteel lijkt prijs leidend
8. In verschillende SoL varianten is de restwaarde-regeling relevant
9. Stimuleren van concurrentie tussen VZPT's
10. Apart veilen van basisvoorzienin g snelladen op weerzijden van snelwegen
11. SoL heeft benodigde technische kennis en kunde

Opties

- Kwalitatieve eisen stellen
  - E.g. volledig groene energie
- Aanbieden steun vanuit overheid in structureren financiering

INL